

Posudek na bakalářskou diplomovou práci

Michal Míček: Sídlní charakteristika ve starší době železné ve východních Čechách

Předložená práce se věnuje v posledních letech oblíbenému a hojně zadávanému tématu závěrečných studentských prací – prostorové a kvantitativní analýze struktur pravěkého a středověkého osídlení. V tomto případě autor zvolil dobu halštatskou ve východních Čechách s odkazem na práci R. Théra z roku 1999 publikovanou částečně v roce 2002.

Zvolené téma je ambicióznější a náročnější, než by se na první pohled mohlo zdát. Naráží totiž na místní terminologická specifika východočeské skupiny kultury popelnicových polí. Lokální termín „slezskoplatěnická kultura“ totiž zahrnuje jak pozdní dobu bronzovou, tak i dobu halštatskou, a to včetně časně laténského období. Tyto dílčí chronologické úseky však odborná literatura, a to zvláště ta soupisová a katalogová málokdy reflektuje. To je i hlavní slabina uvedené práce R. Théra, v níž jsou srovnávána dvě nesrovnatelně dlouhá období trvání lužické a slezskoplatěnické kultury. To vedlo ke značnému pokřivení výsledků a částečné znehodnocení vložené energie. Práce M. Míčka slibovala svým tématem zacelit tuto mezeru a uvést některé údaje a tvrzení o době popelnicových polí na pravou míru. Jak bude podrobněji zdůvodněno dále, zůstalo pouze u přání a práce přes nesporně vynaložené úsilí a dílčí kvality zapadla do běžného průměru.

Hlavní potíž spočívá v prohlášení ve třetím odstavci kapitoly „1. Metoda a cíl práce“, kde autor uvádí, že se nesnaží o zpětnou kontrolu datace uvedené v literatuře a tu považuje za fakt. To je pro bakalářskou práci pochopitelné a ospravedlnitelné, nicméně to ukazuje na neúměrně rozsáhle zvolené téma. Ze sledovaného souboru lokalit tak zcela vypadnou všechny řazené pouze rámcově do období trvání slezskoplatěnické kultury. U těch zbývajících pak ani katalog a zpravidla ani odkazovaná literatura nerozlišuje jestli kupříkladu datace „halštat“ znamená trvání lokality po celou dobu halštatskou nebo pouze tak nízkou citlivost přítomných chronologických prvků, že jemnější zařazení není možné. V takovém případě ztrácí jakékoliv vnitřní chronologické členění katalogu na značné části své výpovědní hodnoty. I zde se tedy ukazuje potřeba revize nálezového fondu. Rozhodnutí M. Míčka používat v katalogu pro datací lokalit zejména Reineckeho chronologii je správné, avšak vést hranici mezi sledovanými úseky na rozmezí stupňů HC a HD-LA prakticky nelze opřít o typologii hmotné náplně. Obecně uznávané rozmezí mezi „klasickým“ halštatem a pozdní dobou hlaštatskou leží až na pomezí stupňů HD1 a HD2.

U charakteristiky lokality nelze podle přítomnosti mazanice usuzovat na sídliště, pokud neobsahuje alespoň otisky konstrukčních prvků. Vypálená hlína se objevuje i na žárovištích a druhotně v hrobech. Rovněž kovové milodary, tedy přesněji jakékoliv kategorie kovových předmětů se neomezují pouze na pohřebiště, jak autor tvrdí na straně 9.

Za základní zdroj informací sloužila M. Míčkovi databáze „Excerpta“ Muzea východních Čech v Hradci Králové vypracovaná PhDr. J. Kalferstem. V této souvislosti je třeba poopravit autorovo tvrzení v posledním odstavci na straně 7, že uvedená databáze je založena na záchranných výzkumech a sběrech. Není tomu tak. Jedná se totiž o citační databázi sledující literární zmínky o archeologických nálezech, kde způsob nálezu není rozhodujícím kritériem. Některé údaje v katalogu vzbuzují pochybnost, jestli byly tyto databázové záznamy důsledně ověřovány v citované literatuře. Například u několika poloh v Plotištích n. L. uvádí citovaná literatura pozdní dobu halštatskou, ale v katalogu je uvedeno chronologické rozmezí HC-D. Jak k němu autor dospěl? Velmi hojnou chybou autorů příliš spoléhajících na tento informační zdroj jsou i duplicity v záznamech o lokalitách. Takto se například v katalogu dvakrát objevuje známé hradiště na k.ú. Kal, podruhé zmíněné pod sousedním k.ú. Vřesník.

U geografického vymezení by bylo vhodnější namísto zbytečných údajů o počtech obyvatel věnovat větší pozornost charakteristikám krajiny, přirozenému členění reliéfem krajiny na menší sídelní komory, říční síti a komunikačním trasám. U vodních toků například chybí některé pro halštatské osídlení zcela zásadní, jako je Bystřice, Dědina nebo Úpa. Opravit je třeba tvrzení v kapitole 6.2. Přírodní podmínky „Zjištěné lokality se nejčastěji nacházejí při tocích řek, tedy území s výskytem aluvií, náplav, na kterých vznikají nejúrodnější půdy.“ Ve skutečnosti jsou nejkvalitnější půdy a s nimi i osídlení vázáno spíše na sprašové terasy s pokryvem černozemí. Pravěké nivní hlíny jsou dnes překryty několikametrovou vrstvou naplavenin ukládaných zejména od vrcholného středověku dále a naše vědomosti o nich jsou nepatrné.

Po formální stránce lze konstatovat, že práce má dobře postavenou strukturu. Jazyk je kultivovaný a relativně nízký je i počet chyb v gramatice a v citačním aparátu. Dojem poněkud kazí některá z kontextu vytržená lakonická konstatování převzatá z literatury, která někdy působí jako výkřiky do tmy nebo jsou v rozporu s předchozí nebo navazující větou převzatou z jiného zdroje. Proč se například v předposlední větě na str. 1 mluví o době halštatské, správně vymezené Reineckeho stupni HC-LA a v následujícím odstavci se mluví jen o pozdně halštatském lidu?

Větší pozornost by měla být věnována i správnému použití odborné terminologie. V katalogu není vhodné používat pro údaje o lokalizaci označení koordináty, zvláště když autor sám na uvádění souřadnic rezignuje. Hliníky (na str. 9) neplnily funkci zásobárny, ale primárního zdroje suroviny. Za poněkud neohrabané lze považovat například tvrzení „Kovový materiál byl zhotoven z železa či bronz.“ Při statistikách se různě operuje s pojmy lokalita (160 lokalit na str. 103) a naleziště (266 položek). Při pohledu do katalogu se zdá, že autor pod termínem „lokalita“ míní spíše „katastr“.

Přes výše uvedené výhrady vyplývající zřejmě z podstatné části z nedostatku času a absence usměrnění ze strany vedoucího práce při volbě tématu, lze konstatovat, že M. Míček prokázal schopnost kritického myšlení a práce s odborným textem a jeho práce splňuje požadavky na bakalářskou diplomovou práci. Doporučuji ji k obhajobě s hodnocením „dobře“ (3).

V Hradci Králové
Dne 12. srpna 2014

PhDr. Miroslav Novák
oponent práce